

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.62.286>

УДК: 883/091/«19»

Наталія Лощинська,

ORCID 0000-0001-6535-5863,

кандидат філологічних наук, доцент,

старший науковий співробітник,

відділ інформаційно-комунікаційних технологій,

Інститут інформаційних технологій,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: Loschynska@gmail.com

ЕЛЕКТРОННИЙ ПРОФІЛЬ АКАДЕМІКА М. Г. ЖУЛИНСЬКОГО В РЕСУРСАХ НБУВ

Мета дослідження. На прикладі постаті сучасного українського вченого, філолога, літературознавця, академіка НАН України і політичного діяча Миколи Григоровича Жулинського, якому в серпні 2020 виповнилось 80 років, показати роль і значення електронних бібліотек в акумуляції інформації про діяльність українських науковців, встановити, яка частина наукового доробку М. Жулинського і літератури про його життя та діяльність зберігається в електронних ресурсах НБУВ. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні біографічного, компаративного, нарративного, історико-соціологічного методів. Саме їх поєднання дозволяє розкрити та піддати аналізу певні моделі діяльності науковців. **Наукова новизна** розвідки не тільки в детальному розкритті основних напрямів діяльності М. Г. Жулинського як літературознавця і критика, а й у висвітленні результатів цієї діяльності на порталі «Науковці України», електронних довідниках «Персоналії», «Персоналії НАН України», «Біографічні ресурси» сайту НБУВ. **Висновки.** Бібліографія життя й діяльності вченого на сьогодні доволі численна і розмаїта. Вона охоплює різні сторони й аспекти, однак саме електронний профіль, що є відображенням інформаційних потреб сучасних дослідників, ще не знайшов гідного відображення у наукових студіях. Саме завдяки науковим бібліотекам ознайомлення широкого загалу і фахівців зі здобутками сучасних науковців набуло оперативності і спрощеного характеру пошуку. Завдяки простоті у користуванні і доступності системи

пошуку НБУВ, кожен, навіть найменш обізнаний початківець, має змогу оперативного відшукати необхідну інформацію за персоналіями науковців України. Основну увагу приділено порталу «Науковці України», електронним довідникам «Персоналії», «Персоналії НАН України», «Біографічні ресурси».

Ключові слова: бібліографія, науковці України, електронний профіль, авторитетний файл, персоналія, науковий ресурс.

Постановка проблеми. У серпні 2020 року виповнилося 80 років Миколі Григоровичу Жулинському – академіку НАН України, директору Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, колишньому прем'єр-міністру України з питань гуманітарної політики, лауреату Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Він – автор близько 20 книг, 700 статей, рецензій, відгуків. Однак це лише кількісні показники. До поняття якості входять і об'єкт дослідження, і інструментарій вченого, і глибина наукового аналізу, і професійна майстерність, які в межах однієї статті передати неможливо. Саме завдяки науковим бібліотекам ознайомлення широкого загалу і фахівців зі здобутками сучасних науковців набуло оперативності і спрощеного характеру пошуку.

Завдання НБУВ як структурного підрозділу НАНУ – акумулювати, систематизувати, поширювати, популяризувати здобутки української наукової еліти. В епоху електронних технологій можливості бібліотек у цьому плані значно розширились. «НБУВ володіє потужним бібліотечним фондом та фондом документальної спадщини України і світу, науково-інформаційними ресурсами і задовольняє найрізноманітніші потреби суспільства, сприяє розвитку науки, освіти, культури, здійснює міжнародне співробітництво та бере участь у формуванні та використанні світових бібліотечних ресурсів» [12, с. 5].

Мета статті – дослідити літературу про основні віхи життя, наукової, громадсько-політичної, науково-організаційної, видавничої діяльності видатного українського філолога, літературознавця, академіка НАН України і політичного діяча Миколи Жулинського та встановити, яка її частина зберігається у НБУВ на електронних носіях інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Формування електронних ресурсів персоналій, вирішення їх завдань, перспектив розвитку, визначення місця і ролі серед інших способів поширення біографічних відомостей – все це невелика частина

питань, що чекають свого вирішення. Серед найвідоміших українських дослідників бібліографістики слід зазначити Я. Д. Ісаєвича [5], І. Купріяновича [6], М. М. Варварцева [3], В. І. Попика [10]. На підтвердження актуальності цього дослідження наведемо думку В. І. Попика, котрий вважає, що «конкретних розробок з досвіду, методичних і організаційних завдань формування електронних ресурсів біографічної інформації обмаль і вони мають переважно стисло описовий і рекламний характер» [10, с. 21]. До 70-річчя з дня народження М. Г. Жулинського у серії «Бібліографія вчених України» співробітниками Інституту літератури НАН України було видано біобібліографічний покажчик «Микола Григорович Жулинський», завдяки якому ми можемо мати цілісне уявлення про науковий доробок вченого, літературу, присвячену огляду основних віх його життя і діяльності [9]. Цікаві дослідження про академіка Жулинського опублікували Л. Тома [13], О. Антонова [2], Л. Пшенична [11], Н. Лощинська [8]. На особливу увагу заслуговує літературний портрет Миколи Жулинського авторства Любові Антонівни Пшеничної. Вона робить детальний огляд основних досягнень вченого на науковій ниві та досліджує феномен його політичної кар'єри.

Виклад основного матеріалу. Біобібліографічну інформацію про науковців України можна почерпнути на сайті найбільшої бібліотеки нашої країни – Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. На сьогодні не знайдеться вченого, котрий не користувався б ресурсами цього закладу. Бібліотека, з одного боку, відкриває їм інформацію про світ, з другого – інформацію про них самих. Г. Шемаєва на підставі аналізу наукових електронних ресурсів України обґрунтувала роль бібліотек у формуванні масивів наукових знань та визначила основні електронні ресурси. Дослідниця вважає, що одним із базових чинників розвитку науки і здобуття знань є їхнє розповсюдження та використання, що досягається в сучасних умовах, в основному, шляхом доступу до наукових електронних ресурсів. Можна стверджувати, що наука в Україні все ще відчуває значний інформаційний голод. Про це свідчить низка факторів.

По-перше, вітчизняні бібліотеки майже не комплектуються науковими виданнями зарубіжних країн.

По-друге, незважаючи на низку заходів на різних рівнях щодо організації доступу до світових наукових електронних ресурсів, біль-

пність українських вчених не знають про таку можливість одержання інформації.

По-третє, немає цілісної системи представлення інформації в Інтернеті стосовно наукових досягнень України та надання доступу до них.

По-четверте, відсутні єдині методичні та методологічні основи функціонування систем електронних наукових комунікацій [14, с. 19].

Інформацію про науковців можна отримати з порталу «Науковці України», біографічних довідників «Персоналії», «Персоналії НАН України», «Наукові співробітники НБУВ». Всі вони пов'язані між собою. Документи індексуються на паралельному рівні різних предметних рубрик. Скажімо, в категорії «Історики» створено 1300 предметних рубрик. В тому випадку, якщо в документі мова йде про персоналію, діяльність якої належить до різних наукових чи професійних галузей, при організації тематичного пошуку через індексування відображається кожна з них. Наприклад, стаття про М. Жулинського буде класифікуватись рубриками «Літературознавці», «Філологи», «Вчені», «Біографістика». Якщо починати пошук з головної сторінки сайту бібліотеки, то він буде виглядати схематично таким чином:

Схеми пошуку біобіографічної інформації:

«Наука України» → «Науковці України»

«Україніка» → «Персоналії»

«НАН України» → «Персоналії НАН України»

«Біографічні ресурси» → «Персоналії НБУВ»

«Історико-культурні ресурси» → «Меморіальні колекції»

Короткий огляд кожної рубрики:

«Науковці України» – це систематизований за галузями знань, науковими ступенями, званнями, регіонами, відомчим та інституційним підпорядкуванням реєстр науковців України. Він призначається для проведення пошуку наукових видань і публікацій праць українських діячів науки, пов'язаний з електронними бібліотечно-інформаційними ресурсами. «Науковці України» – один із блоків комплексного проекту «Наука України», що дає можливість:

- шукати колег, що займаються відповідним науковим напрямом;
- добирати списки науковців за місцем роботи, місцем захисту дисертації, установою, відомством, містом;
- переглядати список публікацій науковця;

- отримувати інформацію про довідкові та біографічні джерела;
- визначати коло науковців, пов'язаних родинними зв'язками;
- переглядати інформацію бібліометричних профілів вчених;
- користуватись списком співавторів [1].

Велике значення має зручний пошуковий інтерфейс, що дозволяє здійснювати пошук не лише за прізвищем вченого, але й за розділом знань, індексом спеціальності або вченим ступенем.

У «Науковцях України» інформація про особу подана найповніше у порівнянні з іншими рубриками. Тому доцільно поділити її на блоки:

БЛОК 1

ПІБ, роки життя, науковий ступінь, наукове звання, спеціальність, галузь науки, місто, установа, персональні вебресурси.

БЛОК 2

Праці (дисертації, статті, тези, матеріали конференцій, матеріали редагування, упорядкування, консультування, рецензування, підручники, посібники, передмови, післямови, примітки, переклад).

БЛОК 3

Література про особу (біобібліографічні покажчики, відгуки, рецензії, статті).

БЛОК 4

Журнали та продовжувані видання (членство в редколегіях).

БЛОК 5

Наукова періодика (статті).

БЛОК 6

Реферативна інформація (статті в реферативних виданнях).

БЛОК 7

Подібні імена.

БЛОК 8

Співавтори.

У «Науковцях України» зафіксовано 92 праці М. Г. Жулинського таких видів:

Авторство	Співавторство	Редагування	Передмови	Членство в редколегіях	Керівництво проектами
статті 22 книги 5	5	51	6	7	1

Література про науковця нараховує 4 одиниці таких видів:

Дисертація	Монографія	Нарис	Бібліограф. показчик
1. Антонова О. В. Національно-світоглядна публіцистика Миколи Жулинського як інтеграція жанрово-тематичних домінант [Текст] : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Антонова Ольга Вадимівна; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». – Луганськ, 2010. – 251 арк.	1. Антонова О. В. «Зазираючи за горизонт». Національно-світоглядна публіцистика Миколи Жулинського [Текст] : [монографія] / Антонова Ольга Вадимівна ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка», каф. журналістики, Наук. шк. проф. Валентини Галич. – Слов'янськ : Друкарський двір, 2014. – 223 с.	1. Пшенична Л. А. Микола Жулинський [Текст] : літературний портрет / Л. А. Пшенична. – Рівне : Азалія, 2000. – 24 с	1. Микола Григорович Жулинський [Текст] : біобібліогр. до 70-річчя / [авт. вступ. ст. Сулима М. М.; упоряд. : Кикоть Н. О. та ін.]. – К.: Стилос, 2010. – 176 с.

Основними пошуковими інструментами порталу «Наука України» є авторитетні файли наукових установ та науковців. «Ці інструменти призначені, у першу чергу, для ідентифікації авторів наукових публікацій (індивідуальних і колективних) і містять такі традиційні елементи авторитетних файлів (АФ), як взаємопов'язана система різночитань імен осіб і назв установ» [7, с. 40]

Електронна бібліотека «Україніка» – це «ресурс усієї документальної спадщини України з організацією доступу до науково-довідкових, бібліографічних, текстових ресурсів, репрезентації оригіналів документів у цифровому форматі» [4]. Один з інформаційних розділів «Україніки» – це «Біографістика», що включає у свою структуру най-

чисельнішу предметну рубрику «Персоналії» (5084 записи). Персоналії презентують коротку довідку про особу: ПІБ (та їх варіанти), роки життя, енциклопедії, довідники, інші довідкові ресурси, що публікують статті про особу, спеціалізація, сфера діяльності, праці (лише ті, з якими можна познайомитись в електронній бібліотеці).

У категорії «Персоналії» наведено 11 праць М. Жулинського (з повними текстами можна ознайомитись в «Українці»).

«Персоналії НАН України» – це електронний довідник, що включає довідки про всіх науковців установи з часу її виникнення. Складається з біографічної статті, літератури про особу, галереї (фото місць, пов'язаних з особою). Він має такі розділи:

1. Персональний склад.
2. Академіки.
3. Члени-кореспонденти.
4. Іноземні члени НАН України.

Основу сторінки становить біографічна стаття, що займає від 4000 до 6000 знаків, має офіційно-діловий стиль викладу інформації, розкриває основні віхи науково-професійної діяльності: захист дисертації, час і місце навчання, місця роботи, посади, установи, членство у професійних спілках, академіях, авторство книг, теоретичні й експериментальні праці, нагороди тощо.

Стаття про М. Г. Жулинського має обсяг 4179 друкованих знаків. У ній повідомляється про дату й місце народження, місце навчання, захисту дисертації, роботи, посади, звання, нагороди, наукову й політичну діяльність.

Висновки. М. Жулинський підходить до свого ювілею з багатим доробком: майже 20 книг, 700 статей, рецензій, відгуків, і основна частина цього доробку – літературна критика. Для початківців і досвідчених критиків Микола Григорович є взірцевим майстром своєї справи, адже втілює високий професіоналізм у глибині аналізу, реалізації задуму, відстоюванні високих суспільних ідеалів. Праці академіка М. Г. Жулинського нараховують в електронних ресурсах НБУВ 92 одиниці, література про життя та діяльність – 4 одиниці. За біобібліографічним покажчиком, виданим до 70-річчя вченого, – 9, загальна кількість праць становить 1292, література про життя та діяльність – 102 назви. У процентному співвідношенні наявне від загальної кількості становить: праці – 7,1 %, література – 3,9 %. Звісно, це доволі

низький показник і на це є відповідні причини, що не становлять мету цього дослідження. Оцифрування паперової (і друкованої, і рукописної) літератури – це головний перспективний напрям діяльності наукових бібліотек.

«Статус НБУВ як національної та наукової диктує напрями діяльності. Наразі Бібліотека концентрує свої технологічні та інтелектуальні зусилля на відображенні в електронному середовищі комплексної інформації про науку та науковців України, персоналії, які за методикою української бібліографії стосуються українці. Ці напрями можуть бути об'єктом створення в майбутньому національних АФ». [7, с. 45].

Список бібліографічних посилань

1. Анкета науковця. Інформаційний портал «Наука України: доступ до знань». *НБУВ*. URL: <http://nbuv.gov.ua/eform/submit/ua-scientist>.
2. Антонова О. В. Зазираючи за горизонт. Національно-світоглядна публіцистика Миколи Жулинського : монографія. Слов'янськ, 2014. 280 с.
3. Варварцев М. М. Українці у біографічних словниках італійця де Губернатіса. *Українська біографістика: зб. наук. пр.* Київ, 1996. Вип. 1. С. 155–167.
4. Дубровіна Л. А., Лобузін К. В., Попик В. І. Історія та розвиток поняття «Україніки» як національного ресурсу документальної пам'яті. «Україніка» – електронна бібліотека. 2017. URL: <http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRAINICA&P21DBN=UKRLIB>.
5. Ісаєвич Я. Д. Біографічний довідник – національний пріоритет. *Українська біографістика: зб. наук. пр.* Київ, 1996. Вип. 1. С. 7–9.
6. Купріянович І. Люблінський словник: Україніка. *Українська біографістика: зб. наук. пр.* Київ, 1996. Вип. 1. С. 204–206.
7. Лобузін Е. В. Информационный портал «Наука Украины: доступ к знаниям». *Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития*. 2017. Вып. 14. С. 35–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnan_2017_14_6
8. Лощинська Н. Життя та літературно-критична діяльність Миколи Жулинського. *Вісник книжкової палати*. 2019. № 5. С. 43–46.
9. Микола Григорович Жулинський: біобібліографія до 70-річчя. Київ : ВД «Стилос», 2010. 176 с.
10. Попик В. І. Біографістика та дослідження українсько-російських історичних і культурних взаємозв'язків. *Українська біографістика: зб. наук. пр.* Київ, 2009. Вип. 5. С. 7–49.

11. Пшенична Л. Микола Жулинський: літературний портрет. Рівне : Азаля, 2000. 23 с.
12. Статут Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 27 с.
13. Тома Л. Духовний жезл Миколи Жулинського. *Київ*. 2002. № 12. С. 146–149.
14. Шемаєва Г. Бібліотечна діяльність в інформаційному забезпеченні науки: стратегії розвитку. *Вісник книжкової палати*. 2006. № 9. С. 172–180.

References

1. Anketa naukovtsia. Informatiinyi portal "Nauka Ukrainy: dostup do znan" [Questionnaire of the scientist. Information portal "Science of Ukraine: Access to knowledge"]. *NBUV*. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua/eform/submit/ua-scientist> [In Ukrainian].
2. Antonova, O. V. (2014). *Zazyraiuchy za horyzont. Natsionalno-svitohliadna publitsystyka Mykoly Zhulynskoho*. [Looking beyond the horizon. Mykola Zhulynsky's national-world journalism]. Slaviansk, Ukraine. [In Ukrainian].
3. Varvartsev, M. M. (1996). Ukraintsi u biohrafichnykh slovnykakh italiitsia de Hubernatisa. [Ukrainians in the biographical dictionaries of the Italian de Gubernasis]. *Ukrayinska Biohrafistyka, vol. 1*, 155-167. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
4. Dubrovina, L. A., Lobuzina, K. V., & Popyk, V. I. (2017). Istorii ta rozvytok poniattia "Ukrainiky" yak natsionalnoho resursu dokumentalnoi pamiaty. [History and development of the concept of "Ukrainika" as a national resource of documentary memory]. *Ukrainika Elektronna Biblioteka*. Retrieved from: <http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRAINICA&P21DBN=UKRLIB> [In Ukrainian].
5. Isaievych, Ya. D. (1996). *Biohrafichniy dovidnyk – natsionalnyi prioritet* [Biographical reference is a national priority]. *Ukrainska Biohrafistyka, vol. 1*, 7-9. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
6. Kupriianovych, I. (1996). *Liublinskyi slovnyk: Ukrainica* [Lublin dictionary: Ukrainica]. *Ukrainska Biohrafistyka, vol. 1*, 204-206. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
7. Lobuzina, Ye. V. (2017). Informatcionnyi portal "Nauka Ukrainy: dostup k znaniam". [Information portal "Science of Ukraine: access to knowledge"]. *Biblioteki Natcyonalnykh Akademii Nauk: problemy funkcionirovaniia, tendentsii razvitiia, vol. 14*, 35-46. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnan_2017_14_6 [In Russian].
8. Loshchynska, N. (2019). Zhyttia i literaturno-krytychna diialnist Mykoly Zhulynskoho [Life and literary-critical activity of Mykola Zhulynsky]. *Visnyk Knyzhkovoyi Palaty, no. 5*, 43-46. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
9. Mykola Hryhorovych Zhulynskyyi: biobibliohrafia do 70-richchia (2010).

[Mykola Hryhorovych Zhulynsky: biobibliography to the 70th anniversary]. Kyiv, Ukraine: Stylos. [In Ukrainian].

10. Popyk, V. I. (2009). Biohrafistyka ta doslidzhennia ukrainsko-rosiiskykh istorychnykh i kulturnykh vzaïmozv'iazkiv [Biography and research of Ukrainian-Russian historical and cultural interrelations]. *Ukrainska Biohrafistyka*, vol. 5, 7-49. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

11. Pshenychna, L. (2000). *Mykola Zhulynskiy: literaturnyi portret*. [Mykola Zhulynsky: literary portrait]. Rivne, Ukraine: Azalea. [In Ukrainian].

12. Statut Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho (2017). [Statute of The Vernadsky National Library of Ukraine]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

13. Toma, L. (2002). Dukhovny zhezl Mykoly Zhulynskoho. [The spiritual wand of Mykola Zhulinsky]. *Kyiv, no. 1*, 146-149. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

14. Shemaieva, H. (2006). Bibliotechna diialnist v informatsiinomu zabezpechenni nauky: stratehii rozvytku [Library activity in information provision of science: development strategies]. *Visnyk Knyzhkovoï Palaty, no. 9*, 17-20. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

Nataliia Loshchynska,

ORCID 0000-0001-6535-5863,

PhD in Philological Sciences, Senior Research Associate, Docent,

Institute of Information Technologies,

Vernadsky National Library of Ukraine,

3 Holosiivskyi Avenue, Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: Loschynska@gmail.com

ELECTRONIC PROFILE OF ACADEMICIAN M. H. ZHULYNSKYI IN RESOURCES VNLU

Purpose of the article: an example of the figure of a modern Ukrainian scientist, Mykola H. Zhulynskyi, shows the role and significance of electronic libraries in the accumulation of information on the activities of Ukrainian scholars. The author sets the task to establish which part of the scientific development of M. Zhulynskyi and the literature on his life and activity is stored in electronic resources of VNLU.

Methodology is to apply comparative, narrative, historical and sociological methods. It is their combination that allows us to reveal and analyze certain models of scientists. **Scientific novelty** lies not only in the detailed disclosure of the main activities of Mykola Zhulynskyi as a literary critic, but also in the coverage of the results of this activity in the portal "Scientists of Ukraine", electronic directories "Personalities", "Personalities of NAS of Ukraine", "Biographical resources" of site VNLU's. The bibliography of the life and work of the scientist today is quite

numerous and diverse. It covers various aspects and aspects, but it is the electronic profile, which is a reflection of the information needs of modern researchers, has not yet been adequately reflected in scientific studies. **Conclusions.** The library's website has a branched structure, a complex system of interconnected portals, subject headings, directories. Documents are indexed at parallel levels of different sections. The table shows the schema for searching biobibliographic information about scientists, which greatly simplifies the work with resources of site users. Due to the ease of use and accessibility of this search system, everyone, even the least knowledgeable beginner, has the opportunity to quickly find the necessary information on the personalities of Ukrainian scientists. The main attention is paid to the portal "Scientists of Ukraine", electronic directories "Personals", "Persons of the National Academy of Sciences of Ukraine", "Biographical resources"; the items on which they are filled are detailed.

Keywords: bibliography, scientists of Ukraine, electronic profile, authoritative file, personality, scientific resource.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2020 р.